

บทที่ 2

ทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการศึกษา

2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.1.1 ทฤษฎีอุปทาน (Supply)

อุปทาน (Supply) คือ จำนวนของสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตพร้อมที่จะผลิตออกขาย ณ ระดับราคาต่างๆ ภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2548)

ฟังก์ชันอุปทาน (Supply Function) คือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสินค้าที่ผู้ผลิตเต็มใจผลิตออกขาย (Q_x^s) ซึ่งเป็นตัวแปรตาม กับระดับราคาต่างๆของสินค้านั้น (P_x) ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ และหากกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆที่อาจมีผลต่อปริมาณขายคงที่ ฟังก์ชันอุปทานจะสามารถแสดงได้ดังนี้

$$Q_x^s = f(P_x)$$

จากฟังก์ชันข้างต้น มีความหมายว่าราคา (P_x) ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระเปลี่ยนไป ปริมาณขาย Q_x^s ซึ่งเป็นตัวแปรตามก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

กฎแห่งอุปทาน (Law of Supply) ระบุว่าปริมาณของสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตต้องการจะขาย จะแปรผันโดยตรงกับราคาสินค้าหรือบริการชนิดนั้นๆเสมอ

จากกฎของอุปทานแสดงว่าเมื่อราคาสินค้าสูงขึ้น ผู้ผลิตมีความเต็มใจที่จะผลิตสินค้าออกขายเพิ่มมากขึ้น แต่ถ้าราคาสินค้าลดลง ผู้ผลิตจะลดปริมาณการผลิตลง ทั้งนี้อาจจะแบ่งการพิจารณาได้ออกเป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีอุปทานของผู้ผลิตเฉพาะราย เนื่องจากเป้าหมายของผู้ผลิตคือกำไร ดังนั้นโดยทั่วไปเมื่อราคาสินค้าสูงขึ้น ผู้ผลิตก็จะได้กำไรมากขึ้น จึงทำการผลิตมากขึ้น แต่ถ้าสินค้านั้นมีราคาต่ำ ผู้ผลิตมักจะได้ราคาต่ำ จึงทำการผลิตน้อย

2. กรณีอุปทานตลาด เมื่อสินค้านั้นมีราคาต่ำ ผู้ผลิตบางรายที่มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยสูง (ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ) จะไม่สามารถเข้ามาผลิต มีแต่ผู้ผลิตที่มีต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำ (ต่ำกว่าหรือเท่ากับราคาตลาด) จึงจะสามารถผลิตได้ ปริมาณสินค้าในตลาดจึงมีน้อย ตรงกันข้าม

เมื่อสินค้ามีราคาสูงขึ้น ผู้ผลิตบางรายที่มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยสูง (แต่ยังต่ำกว่าหรือเท่ากับ ราคากลาง) ก็สามารถเข้ามาทำการผลิตได้ ทำให้ปริมาณสินค้าในตลาดมีมากขึ้น

สมการอุปทาน (Supply Equation) คือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้ากับ ปริมาณการขายในรูปแบบที่ชัดเจนกว่าฟังก์ชัน สมการอุปทานอาจเป็นสมการเส้นตรง เช่น $Q_x^s = 5+4P_x$ และสมการที่ไม่ใช่เส้นตรง เช่น $Q_x^s = 5+4P_x^2$

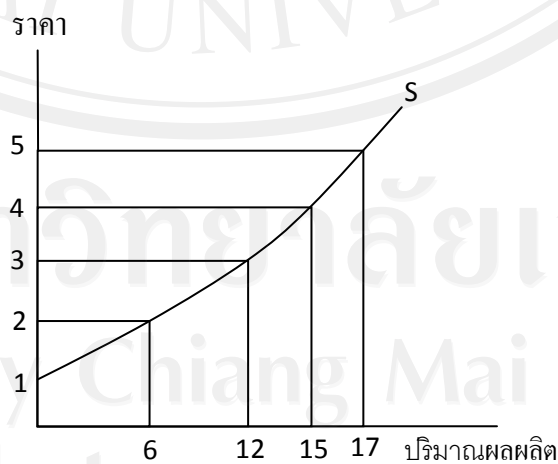
ตารางอุปทาน (Supply Schedule) จากสมการอุปทานสามารถสร้างเป็นตารางอุปทาน ได้ในตารางที่ 4 โดยการกำหนดค่าของระดับราคา (P_x) แล้วคำนวณหาค่าปริมาณการผลิต (Q_x^s)

เส้นอุปทาน (Supply Curve) จากตัวเลขในตารางที่ 4 เมื่อนำค่าระดับราคา (P_x) และค่า ปริมาณสินค้า (Q_x^s) ที่ตรงกันไปหาจุดบนกระดาษกราฟ จะได้จุดต่างๆ และเมื่อลากเส้นเชื่อมต่อจุด เหล่านี้จะได้เส้นอุปทานของสินค้า ซึ่งมีลักษณะทอดลงจากขวามาซ้ายดังเส้น S และมีค่าความชัน เป็นลบ (Negative Slope) ดังรูปที่ 1

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนสินค้าที่ผู้ผลิตรายหนึ่งยินดีจะนำออกขาย ณ ระดับราคาต่างๆ

ราคาสินค้าต่อหน่วย (บาท)	ปริมาณขาย
5	17
4	15
3	12
2	6
1	0

ที่มา : วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2546)

รูปที่ 2.1 แสดงเส้นอุปทาน

ตัวกำหนดอุปทาน (Supply Determinants)

ตัวกำหนดอุปทาน หมายถึงตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีผลต่อจำนวนสินค้าที่ผู้ผลิตจะผลิตออกขายนอกจากราคาสินค้า (P_x) ที่เป็นตัวกำหนดโดยตรง (Direct Determinants) แล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆซึ่งถือเป็นตัวกำหนดโดยอ้อมดังนี้

1. นโยบายหรืออุดมการณ์ของหน่วยผลิต โดยทั่วไปอุดมการณ์ของหน่วยผลิตอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ แบบที่หนึ่งมุ่งผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและราคาต่ำหรือปานกลาง เพื่อขายให้ผู้บริโภคทั่วไปซึ่งมีจำนวนมาก เน้นการผลิตปริมาณมาก ตัวอย่างเช่น บริษัทผลิตรถยนต์บางแห่งมุ่งตลาดผู้ซื้อรายได้ปานกลาง แบบที่สองมุ่งผลิตสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะด้านใดด้านหนึ่ง ตัวอย่างเช่น มีคุณภาพสูงและราคาที่สูงตามไปด้วย มีการออกแบบล้ำสมัยและนำหน้าสินค้าของผู้ผลิตรายอื่น ปริมาณการผลิตจึงมีน้อย เช่น บริษัทผลิตรถยนต์ที่มุ่งเน้นผู้มียรายได้สูง

2. เทคนิคที่ใช้ในการผลิต เมื่อวิทยาการทางวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าขึ้นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการผลิตได้มากขึ้น ก็จะมีสินค้าแปลกๆใหม่ๆเพิ่มมากขึ้นไปด้วย ตัวอย่างเช่น การค้นพบวัสดุสังเคราะห์ที่เรียกว่าพลาสติกก็ได้ก่อให้เกิดสินค้าใหม่ๆขึ้นมากมาย หรือการใช้ดาวเทียมและสายเคเบิลเพื่อการสื่อสาร ทำให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆเกี่ยวกับการสื่อสารเพิ่มขึ้น

3. ราคาของสินค้าอื่น เมื่อราคาสินค้าชนิดหนึ่งมีราคาสูงขึ้นย่อมจูงใจให้ผู้ผลิตผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตต่างก็หวังกำไรเป็นสำคัญ ยกตัวอย่างเช่นการผลิตในด้านเกษตรกรรม เมื่อราคาของพืชบางชนิดสูงขึ้น เกษตรกรก็จะหันมาปลูกพืชชนิดนั้นๆแทนพืชที่เคยปลูกกันมากขึ้น หรือที่เคยปลูกชนิดนั้นอยู่แล้วก็จะทำการปลูกมากขึ้นไปอีก โดยอาจใช้การขยายพื้นที่การเพาะปลูก

4. ราคาของปัจจัยการผลิต หากราคาของปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตก็ย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย กำไรก็จะลดลง ผู้ผลิตที่ไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ก็อาจต้องลดการผลิตลง

5. จำนวนของผู้ผลิต (ผู้ขาย) ในตลาด ในกรณีที่ตลาดมีผู้ผลิตจำนวนมาก ปริมาณสินค้าในตลาดย่อมมีมากกว่ากรณีที่มีผู้ขายเพียงรายเดียว

6. ตัวกำหนดอื่นๆ แบ่งเป็นตัวกำหนดที่เกิดจากมนุษย์ เช่น การนัดหยุดงาน สงคราม การออกกฎหมายใหม่หรือการแก้ไขกฎหมายเก่า การเปลี่ยนแปลงด้านภาษี และนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น และตัวกำหนดที่ไม่ใช่เกิดจากมนุษย์ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ไฟไหม้ โรคระบาด เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณขายกับตัวกำหนดอุปทานต่างๆสามารถแสดงได้โดยฟังก์ชันอุปทาน ดังนี้

$$Q_x = f(P_x, B_1, B_2, \dots)$$

ในการศึกษาอุปทานพบว่าราคาสินค้า (P_x) เป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลต่อปริมาณขาย (Q_x) มากที่สุด ดังนั้น P_x จึงเป็น ตัวกำหนดอุปทานโดยตรง ส่วนตัวแปรอื่นๆเป็น ตัวกำหนดอุปทานโดยอ้อม

ความยืดหยุ่นของอุปทาน (Elasticity of Supply)

ความยืดหยุ่นของอุปทาน หมายถึง เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการผลิตสินค้าที่มีต่อเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า ถ้าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิตสินค้ามากกว่าการเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคา อุปทานจะมีความยืดหยุ่นมาก (Elastic) ในทางตรงกันข้าม ถ้าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการผลิตสินค้าน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงราคา อุปทานจะมีความยืดหยุ่นน้อย ค่าของความยืดหยุ่นสามารถหาได้จากสูตรดังต่อไปนี้

$$\text{ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา} = \frac{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการผลิต}}{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคา}}$$

การวัดความยืดหยุ่นของอุปทาน มี 2 วิธี คือ

1. การวัดความยืดหยุ่นแบบช่วง (Arc Elasticity of Supply)

$$E_s = \frac{Q_1 - Q_2}{Q_1 + Q_2} \times \frac{P_1 + P_2}{P_1 - P_2}$$

2. การวัดความยืดหยุ่นแบบจุด (Point Elasticity of Supply)

$$E_s = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_1}{Q_1}$$

กำหนดให้ E_s = ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา

ΔQ = ส่วนเปลี่ยนของปริมาณการผลิต

ΔP = ส่วนเปลี่ยนของราคา

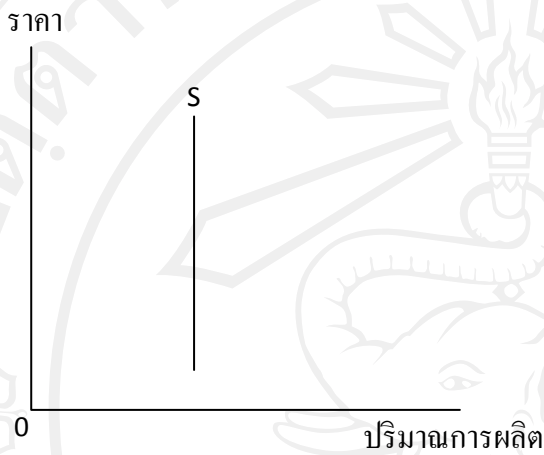
Q_1 = ปริมาณการผลิตเดิมก่อนมีการเปลี่ยนแปลงราคา

Q_2 = ปริมาณการผลิตใหม่หลังมีการเปลี่ยนแปลงราคา

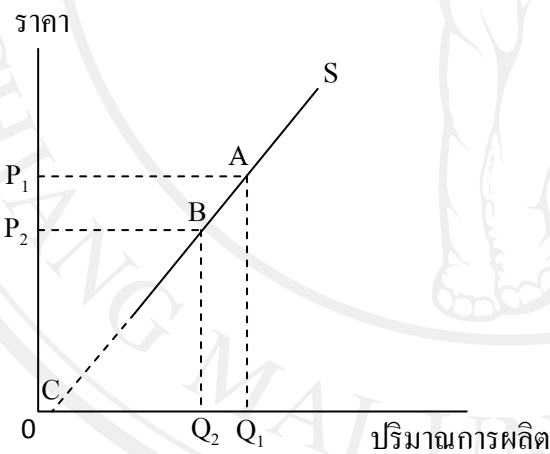
P_1 = ราคาสินค้าเดิม

P_2 = ราคาสินค้าใหม่

ตามกฎแห่งอุปทานระบุว่า ปริมาณการผลิตจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกับราคา ดังนั้นความยืดหยุ่นของอุปทานจึงมีค่าเป็นบวก ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานแบ่งได้เป็น 5 ชนิดขึ้นอยู่กับลักษณะเส้นอุปทาน ดังนี้

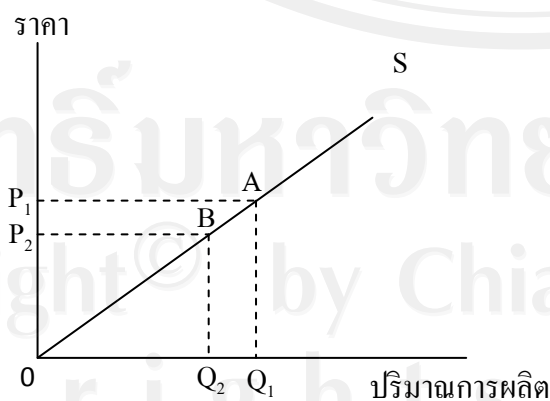

รูปที่ 2.2 แสดงอุปทานไม่มีความยืดหยุ่น (Perfectly Inelastic Supply)
ความยืดหยุ่นมีค่าเท่ากับ 0 แสดงว่าจำนวนการผลิตจะคงเดิมไม่ว่าราคาจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง เส้นอุปทานจะมีลักษณะตั้งฉากกับแกนนอน

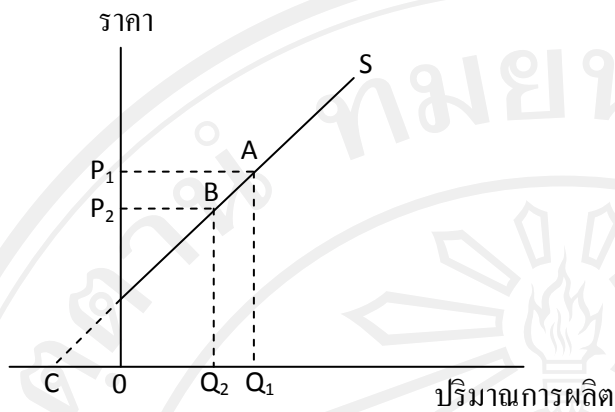

รูปที่ 2.3 แสดงอุปทานมีความยืดหยุ่นน้อย (Relatively Inelastic Supply)
ความยืดหยุ่นมีค่ามากกว่า 0 แต่น้อยกว่า 1 หมายถึง เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการผลิตน้อยกว่าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคา เส้นอุปทานจะมีลักษณะค่อนข้างชัน

$$\text{ณ จุด B} = \frac{CQ_2}{BQ_2} \times \frac{BQ_2}{OQ_2} < 1$$

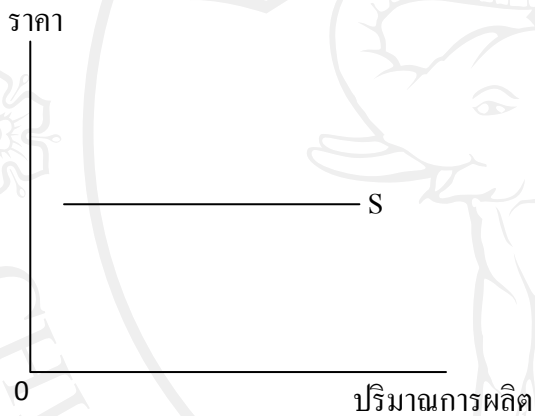
รูปที่ 2.4 แสดงอุปทานมีความยืดหยุ่นคงที่ (Unitary Elastic Supply)
ความยืดหยุ่นมีค่าเท่ากับ 1 หมายถึง เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการผลิตเท่ากับเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงราคา เส้นอุปทานจะเป็นเส้นตรงออกจากจุดกำเนิด

รูปที่ 2.5 แสดงอุปทานมีความยืดหยุ่นมาก (Relatively Elastic Supply)

ความยืดหยุ่นมีค่ามากกว่า 1 หมายถึง เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงการผลิตมากกว่าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงราคา เส้นอุปทานมีลักษณะลาดชันมาก

$$\text{ณ จุด B} = \frac{CQ_2}{BQ_2} \times \frac{BQ_2}{OQ_2} > 1$$

รูปที่ 2.6 แสดงอุปทานมีความยืดหยุ่นมากที่สุด (Perfectly Elastic Supply)

ความยืดหยุ่นมีค่าเท่ากับอนินฟินิตี้ หมายถึง ถ้าระดับราคาสินค้าอยู่ ณ ระดับราคาเดิม ปริมาณการผลิตจะมีไม่จำกัด แต่ถ้าราคาลดลงแม้เพียงนิดเดียว สินค้าจะไม่มีขายในตลาดเลย เส้นอุปทานจะมีลักษณะขนานกับแกนอน

2.1.2 ทฤษฎีตลาด

ความหมายของตลาด

ตลาด หมายถึง สถานที่ที่ผู้ซื้อไปซื้อสินค้า คือไปพบผู้ขายเพื่อทำการซื้อหรือต่อรอง และตกลงราคาสินค้า (ร.ศ.ฤทธิ์ สิริมาตย์, 2543)

ตลาด หมายถึง สถานที่ที่ผู้ซื้อและผู้ขายพบปะเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า (สมลักษณ์ สันติโรจนกุล, ม.ป.ป.)

ตลาด หมายถึง สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่น่าสินค้าไปขายและมีผู้ซื้อมาซื้อ ณ ที่นั้น (อภิรักษ์ จันตะนี และคณะ, 2543)

จากความหมายของตลาดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นคือ ตลาดในความหมายทั่วไป หมายถึง สถานที่ที่ผู้ซื้อและผู้ขายมีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน มักจะมีชื่อตามสถานที่หรือที่ตั้งของตลาดนั้น ๆ เช่น ตลาดนัดสวนจตุจักร ตลาดสดต่าง ๆ แต่ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการซื้อขายสินค้าไม่ได้จำกัดสถานที่ และเวลา แม้ว่าผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ต่างสถานที่กันก็สามารถซื้อขายกันได้ เช่น

อาจจะซื้อขายกันทางโทรศัพท์ โทรสาร อินเทอร์เน็ต ดังนั้น ในทางเศรษฐศาสตร์ตลาดจึงมีความหมายกว้างกว่านั้น กล่าวคือ เป็นสภาวะการณ์ที่ผู้ซื้อและผู้ขายติดต่อกันได้โดยสะดวก จนสามารถทำการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันได้ (ณรงค์ ธนาวิภาส, 2542)

ปัจจัยที่ใช้กำหนดขนาดของตลาด

ขนาดของตลาดจะใหญ่หรือเล็กเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างเป็นตัวกำหนด ปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วย

1. ลักษณะของสินค้า เนื่องจากสินค้าแต่ละชนิดมีลักษณะไม่เหมือนกัน จึงทำให้ขนาดของตลาดแตกต่างกัน ลักษณะต่าง ๆ ของสินค้าที่เป็นตัวกำหนดตลาดของสินค้า ได้แก่

1) สินค้าที่เป็นของเน่าเสียง่าย เช่น ผักสด ผลไม้สด อาหารทะเล ดอกไม้สด สินค้าเหล่านี้จะเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งแพ่งและเน่าเสียง่าย จึงไม่สามารถขนส่งได้ไกลและเก็บไว้ไม่ได้นาน ตลาดของสินค้านี้จึงแคบ ไม่กว้างขวางเท่าที่ควร

2) สินค้าที่มีน้ำหนักหรือปริมาณมากแต่มูลค่าต่ำ เช่น นุ่น หิน ทราช ตลาดของสินค้าพวกนี้จะแคบเช่นกัน เพราะขนส่งไปไกล ๆ จะไม่คุ้มค่าและลำบากต่อการขนส่ง

3) สินค้าที่เคลื่อนย้ายไม่สะดวก สินค้าบางอย่างบอบบาง แดงชำรุดง่าย และขนส่งย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ยากลำบาก จึงทำให้ไม่ค่อยมีผู้ดำเนินการขนส่งสินค้าจำพวกนี้ออกไปจำหน่ายในท้องที่ไกล ๆ เป็นผลให้สินค้าพวกนี้มีตลาดแคบ

4) สินค้าประเภทแรงงาน ตลาดแรงงานเป็นตลาดที่แคบเพราะในทางปฏิบัติการอพยพย้ายถิ่นเป็นเรื่องค่อนข้างยุ่งยากอันเนื่องจากหลาย ๆ สาเหตุ ได้แก่ ความรู้ความชำนาญของแรงงาน ขนบธรรมเนียมและประเพณีระหว่างท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ฯลฯ

5) มาตรฐานของสินค้า สินค้าใดที่ผู้ซื้อเห็นว่ามีความดีหรือมีมาตรฐานสูงก็จะทำให้ผู้ซื้อเกิดความนิยมซื้อกันอย่างแพร่หลาย ทำให้ตลาดในการจำหน่ายสินค้านั้นขยายกว้างมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสินค้านั้นมีคุณภาพและมาตรฐานไม่ดีก็จะทำให้ผู้ซื้อไม่นิยมซื้อ ตลาดก็จะแคบลง

2. การสื่อสารและการคมนาคม สินค้าใดที่สามารถขนส่งจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคได้ด้วยระบบการขนส่งที่สะดวกรวดเร็วและประหยัด เช่น มีถนนหนทางดี มีภาชนะที่ใช้ขนถ่ายดี ก็จะทำให้ตลาดของสินค้านั้นขยายกว้างขวาง แต่ในทางกลับกัน ถ้าการขนส่งเคลื่อนย้ายไม่ดีช้าและไม่สะดวก จึงทำให้ตลาดสินค้านี้แคบลง ส่วนด้านการสื่อสาร เช่น ถ้าการสื่อสารด้านโทรศัพท์ ไปรษณีย์ มีการติดต่อสื่อสารกันสะดวกและรวดเร็ว มีผลให้ตลาดขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น แต่ถ้าการสื่อสารไม่ดีทำให้ติดต่อกันไม่สะดวก ตลาดก็จะถูกจำกัดอยู่แต่เพียงภายในพื้นที่นั้นเท่านั้น

3. นโยบายของรัฐบาล เช่น นโยบายทางด้านภาษี นโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศ นโยบายด้านการอุดหนุนและการส่งเสริม ฯลฯ จะทำให้ผลต่อการขยายตัวและการแคบลงของตลาด อาทิ การลดภาษี เพิ่มโควตาการส่งออก การผ่อนคลายการควบคุม การส่งเงินตราออกนอกประเทศ

4. ความต้องการของผู้บริโภค สินค้าซึ่งผู้บริโภคทั่วไปมีความต้องการมาก ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ของใช้จำเป็นต่าง ๆ เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก เป็นต้น สินค้าเหล่านั้นจะทำให้ตลาดขยายตัวไปได้มาก

5. การกระจายรายได้ของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ถ้าประชาชนของประเทศส่วนใหญ่ยากจน มีรายได้น้อย การขยายตัวของตลาดสินค้าบางชนิดจะทำได้ยาก

6. ศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อ เช่น ผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่บริโภคเนื้อหมู ทำให้การขยายตลาดมีความแตกต่างกันไปด้วย

หน้าที่ของตลาด

ตลาดมีหน้าที่สำคัญ คือ อำนาจให้ฝ่ายผู้ขายและผู้ซื้อได้ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนดำเนินไปได้โดยสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการชำระเงินเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ระบบการซื้อขายก็เจริญก้าวหน้าตามไปด้วย โดยวิวัฒนาการจากวิธีการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยตรง (barter system) มาจนถึงการซื้อขายโดยเพียงแต่คู่ตัวอย่างสินค้าและการชำระเงินค่าสินค้าที่สะดวกรวดเร็ว แม้ผู้ซื้อและผู้ขายอยู่คนละซีกโลกก็ตาม (วันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน, 2546)

จากหน้าที่ของตลาดที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น แสดงว่าการที่สินค้าจากผู้ผลิตจะถึงมือผู้บริโภคได้นั้น ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องไปเสาะหาสินค้าที่ตนต้องการเพียงแต่นำสื่อหรือเงินที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ไปแลกกับสินค้าที่เราต้องการจากผู้ขายซึ่งอาจไม่ใช่ผู้ผลิตโดยตรง ดังนั้น หน้าที่ของตลาดจึงเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนกระทั่งสินค้าและบริการถึงมือผู้บริโภค

ประเภทของตลาด

การแบ่งประเภทของตลาดสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบ คือ

1. ประเภทของตลาดแบ่งตามลักษณะการดำเนินงานของผู้ขาย จำแนกได้ ดังนี้

1) ตลาดขายส่ง (Wholesale market) จะขายสินค้าให้กับพ่อค้าขายส่งหรือพ่อค้าขายปลีก เพื่อนำไปขายให้กับพ่อค้าขายปลีก หรือผู้บริโภค

2) ตลาดขายปลีก (Retail market) เป็นตลาดที่ผู้ขายจะขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง

2. ประเภทของตลาดแบ่งตามลักษณะของสินค้าที่ผลิต จำแนกได้ ดังนี้

1) ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม (Industrial market) ซึ่งเป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นสินค้าสำหรับผู้บริโภค เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ปากกา นาฬิกา รวมทั้งสินค้าที่นำไปใช้ทำการผลิต เช่น วัสดุก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักร

2) ตลาดสินค้าเกษตรกรรม (Agricultural market) ซึ่งเป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมต่าง ๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่ว สับปะรด

3. ประเภทของตลาดแบ่งตามชนิดของสินค้า จำแนกได้ ดังนี้

1) ตลาดสินค้าสำหรับผู้บริโภค (Consumer goods market) เป็นตลาดที่ซื้อขายสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคซื้อหาไปใช้สอยในครัวเรือน

2) ตลาดสินค้าสำหรับผู้ผลิต (Producer goods market) เป็นตลาดที่ซื้อขายสินค้าสำหรับผู้ผลิตนำไปใช้ประกอบการผลิต เช่น ตลาดขายผ้าให้โรงงานไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ตลาดขายหนังสือสำหรับโรงงานทำรองเท้า

3) ตลาดการเงิน (Financial market) เป็นแหล่งเงินทุนให้ผู้ที่ต้องการลงทุนกู้ยืมเพื่อนำไปดำเนินการธุรกิจ ตลาดการเงินในระบบ ได้แก่ แหล่งการเงินของสถาบันการเงินต่าง ๆ กับตลาดการเงินนอกระบบ ซึ่งเป็นแหล่งกู้ยืมกันเองระหว่างบุคคล เช่น การรับจำนำ จำนอง หรือการเล่นแชร์กันระหว่างบุคคล

4. ประเภทของตลาดแบ่งตามลักษณะการแข่งขัน จำแนกได้ ดังนี้

1) ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfectly Competitive Market) มีลักษณะดังนี้

(1) ผู้ขายและผู้ซื้อ มีจำนวนมากราย การซื้อขายของแต่ละรายเป็นปริมาณสินค้าเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนซื้อขายของทั้งตลาด ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงปริมาณซื้อขายของผู้ซื้อและผู้ขายรายใดรายหนึ่งจึงไม่ทำให้อุปสงค์ของตลาดเปลี่ยนแปลง และไม่ส่งผลกระทบต่อราคา

(2) สินค้ามีลักษณะและคุณภาพใกล้เคียงกันมาก หมายความว่า ในสายตาของผู้ซื้อเห็นว่าสินค้าดังกล่าวของผู้ขายแต่ละรายไม่แตกต่างกัน จะซื้อจากผู้ขายรายใดก็ได้ตราบนาทีขายตามราคาตลาด เช่น ผงซักฟอกยี่ห้อต่าง ๆ ถ้าตลาดมีลักษณะของการแข่งขันที่แท้จริงแล้วผู้ซื้อจะมีความรู้ดีกว่าผงซักฟอกทุกชนิดในตลาดมีคุณภาพเหมือนกัน ก็สามารถใช้ซักผ้าหรือชำระล้างภาชนะได้สะอาดเหมือนกันหมด

(3) ผู้ผลิตรายใหม่ ๆ สามารถเข้าสู่ตลาดได้โดยง่าย

(4) สามารถเคลื่อนย้ายสินค้าไปยังที่ต่าง ๆ ได้สะดวกโดยเสียค่าใช้จ่ายต่ำ

(5) ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับตลาด (เช่น ราคาสินค้าในแต่ละที่) ได้สะดวกเสมอกัน

จากลักษณะทั้ง 5 ประการของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นตลาดที่หายากในโลกแห่งความเป็นจริง เท่าที่ปรากฏก็มีเพียงตลาดที่ใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ซึ่งได้แก่ตลาดผลผลิตเกษตรบางอย่าง เช่น ข้าว ข้าวโพด ยางพารา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะเป็นพื้นฐานช่วยให้เกิดความเข้าใจตลาดแบบอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น

2) ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfectly Competitive Market) ลักษณะโดยทั่วไปของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ก็คือ สินค้ามีความแตกต่างกัน จนไม่สามารถนำมาใช้แทนกันได้โดยสมบูรณ์ มีคุณภาพหรือมาตรฐานแตกต่างกันจนทำให้ผู้ซื้อเกิดความพอใจในสินค้าของผู้ผลิตคนใดคนหนึ่งมากกว่า ในความเป็นจริงแล้วตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์เป็นเพราะมีลักษณะของการผูกขาดแอบแฝงอยู่ หรือกล่าวได้ว่าเป็นตลาดที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างการแข่งขันกับการผูกขาดนั่นเอง ลักษณะของการผูกขาดนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากทักษะหรือความรู้สึกร่วมตัวของผู้ซื้อแต่ละราย กล่าวคือเมื่อใดที่ผู้ซื้อมีความรู้สึกรู้สึกว่าสินค้าอย่างเดียวกัน ที่มาจากผู้ผลิตแต่ละรายมีคุณภาพแตกต่างกัน เมื่อนั้นอำนาจผูกขาดก็จะเกิดขึ้นแก่ผู้ขายสินค้าที่มีคุณภาพเป็นที่พอใจของผู้ซื้อ คือผู้ขายสินค้านั้นสามารถที่จะกำหนดราคาสินค้าของตนสูงกว่าผู้ขายรายอื่นทั้ง ๆ ที่เป็นสินค้าอย่างเดียวกัน เช่น ผงซักฟอกบริษัทมีราคาสูงกว่าผงซักฟอกยี่ห้ออื่น ๆ ลักษณะตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์มีดังนี้

(1) ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด ตลาดแบบนี้มีลักษณะหลายประการเหมือนตลาดแข่งขันสมบูรณ์ คือมีหน่วยผลิตจำนวนมาก และผู้ผลิตรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย สิ่งที่แตกต่างกันมีเพียงประการเดียวคือ สินค้าของผู้ผลิตแต่ละรายมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้อาจเป็นรูปลักษณะของสินค้าที่ต่างกันจริง หรือเป็นเพียงความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคอันเกิดจากอิทธิพลของการโฆษณา ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงสินค้านั้นไม่ต่างจากสินค้าอื่น ตัวอย่างสินค้าเหล่านี้ได้แก่ ผงซักฟอก ยาตีฟัน สบู่ ฯลฯ

(2) ตลาดที่มีผู้ขายน้อยราย คือ การจัดองค์การตลาดซึ่งภายในตลาดนี้มีผู้ขายสินค้าจำนวนน้อยรายจนการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและปริมาณผลิตของผู้ขายรายหนึ่งจะมีผลกระทบต่อกระทั่งผู้ขายรายอื่นและผู้ขายรายอื่นจะมีปฏิกิริยาตอบโต้การกระทำของผู้ขายรายนี้ด้วย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงราคาและปริมาณผลิตของผู้ขายรายหนึ่งจะมีผลกระทบต่อคู่แข่งรายอื่น ๆ ด้วย และมักจะมีปฏิกิริยาตอบโต้การกระทำของผู้ขายรายนั้น ฉะนั้นการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงราคา ผลิต กิจกรรมส่งเสริมการขาย หรือเปลี่ยนแปลงคุณภาพสินค้าของผู้ขายรายหนึ่งจะต้องนำเอาปฏิกิริยาของคู่แข่งมาพิจารณาด้วย

(3) ตลาดผูกขาดที่แท้จริง ลักษณะสำคัญคือ มีผู้ขายเพียงรายเดียวในตลาด ทั้งนี้เนื่องจากสินค้าและบริการของผู้ผูกขาดไม่มีสินค้าอื่น ๆ ทดแทนได้เลย ดังนั้นจึงไม่ต้องเผชิญ

ปัญหาการแข่งขันจากผู้ผลิตรายอื่น ๆ เพราะการเปลี่ยนแปลงราคาและปริมาณการขายของผู้ผลิตรายอื่น ๆ จะไม่มีผลกระทบต่อปริมาณและราคาของผู้ผูกขาดแต่อย่างใด สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ แม้ว่าผู้ผูกขาดจะเป็นผู้ขายคนเดียวในตลาดก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ผูกขาดจะต้องได้กำไรทางเศรษฐศาสตร์เสมอไป ทั้งนี้เพราะผู้ผูกขาดจะขายได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับอุปสงค์ของผู้ซื้อในตลาด ซึ่งจะเป็นข้อจำกัดในการกำหนดราคาและปริมาณ กล่าวคือ แม้จะไม่มีคู่แข่ง แต่ถ้าสินค้าและบริการของผู้ผูกขาดเป็นสินค้าไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพ (สินค้าฟุ่มเฟือย) ผู้บริโภคหรือผู้ซื้ออาจไม่สามารถซื้อสินค้าของผู้ผูกขาดด้วยเหตุผลงบประมาณที่จำกัดก็เป็นได้จึงเท่ากับมีการแข่งขันทางอ้อม

2.1.3 Diamond Model (Michael E. Porter)

Diamond Model คือ กรอบแนวคิด หรือ ตัวแบบสำหรับการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจ หรือ คลัสเตอร์ โดยเป็นการพิจารณาและประเมินสภาพการณ์ปัจจุบันของปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจที่สำคัญ 4 ด้านที่จะมีผลกระทบต่อความสามารถในการเพิ่มผลิตภาพ (productivity) ของบริษัทที่อยู่ในเครือข่ายวิสาหกิจ อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ โดยรวมในท้ายที่สุด ว่าสภาพการณ์เหล่านั้นมีลักษณะที่จะเป็นการเอื้อหรือจะเป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงหรือพัฒนาผลิตภาพของธุรกิจในเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆหรือไม่ อย่างไร และมากน้อยเพียงใด รวมไปถึงการวิเคราะห์หีบหอบของภาครัฐที่จะมีผลต่อปัจจัยแวดล้อมต่างๆทั้ง 4 ด้านนั้นด้วย ทั้งนี้ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านการผลิต (Factor Condition) ประกอบด้วย

- ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ปริมาณของแรงงานประเภทต่างๆ ทักษะของแรงงาน และต้นทุนแรงงาน
- ทรัพยากรกายภาพ (Physical Resources) ได้แก่ ที่ดิน แร่ธาตุ ป่าไม้ และพลังงาน
- ทรัพยากรความรู้ (Knowledge resources) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ และระบบข้อมูลการวิจัยและพัฒนาต่างๆ
- ทรัพยากรทุน (Capital resources) ปริมาณแหล่งทุนและต้นทุน โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ปริมาณและต้นทุนของการใช้ เช่น การขนส่ง, การสื่อสาร, Internet, ระบบการโอนเงิน, สาธารณสุข, ที่อยู่อาศัย และสถาบันทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนเห็นคุณภาพชีวิต และเสน่ห์ของประเทศในการเป็นที่ทำงานและที่อยู่อาศัย

2. ปัจจัยด้านตลาด (Demand Condition) ประกอบด้วย ลักษณะความต้องการของสินค้าและบริการของอุตสาหกรรม ถ้าความต้องการภายในประเทศกดดันให้ผู้ประกอบการมี

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คมสันต์ คงเป็นสุข (2545) ศึกษาถึงผลกระทบของราคาน้ำมันต่อภาคการผลิตที่สำคัญของไทย โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสารทางราชการทั้งในและต่างประเทศแล้วนำมาวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งจะกล่าวถึงความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่ม OPEC สภาพทั่วไปของการใช้น้ำมันในประเทศ ซึ่งเกี่ยวกับสภาพการผลิต การนำเข้า วิกฤตการณ์น้ำมันโลก อุตสาหกรรมน้ำมันของประเทศไทย ตลอดจนการจัดการหาน้ำมันภายในประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ แบ่งการวิเคราะห์ผลกระทบจากราคาน้ำมันซึ่งอยู่ในรูปของดัชนีราคาน้ำมันของแต่ละสาขาการผลิตออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ทำการวิเคราะห์ผลกระทบของราคาน้ำมันต่อการบริโภค การลงทุน การนำเข้า และการส่งออก โดยทำการวิเคราะห์ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโภค จะใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติโดยสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least squares : OLS) จากนั้นจะเลือกสมการถดถอยเชิงซ้อนที่เหมาะสมที่สุดมาใช้พิจารณา โดยให้การบริโภคเป็นฟังก์ชันของรายได้ที่แท้จริง และดัชนีราคาน้ำมัน 2. การวิเคราะห์ฟังก์ชันการลงทุน จะใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติโดยสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least squares : OLS) จากนั้นจะเลือกสมการถดถอยเชิงซ้อนที่เหมาะสมที่สุดมาใช้พิจารณา โดยให้การลงทุนเป็นฟังก์ชันของรายได้ประชาชาติ และดัชนีราคาน้ำมัน 3. การวิเคราะห์ฟังก์ชันการส่งออก จะใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติโดยสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least squares : OLS) จากนั้นจะเลือกสมการถดถอยเชิงซ้อนที่เหมาะสมที่สุดมาใช้พิจารณา โดยให้การนำเข้าเป็นฟังก์ชันของรายได้ประชาชาติของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย คือ สหรัฐอเมริกา และดัชนีราคาน้ำมัน และ 4. การวิเคราะห์ฟังก์ชันการนำเข้า จะใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติโดยสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least squares : OLS) จากนั้นจะเลือกสมการถดถอยเชิงซ้อนที่เหมาะสมที่สุดมาใช้พิจารณา โดยให้การส่งออกเป็นฟังก์ชันของรายได้ประชาชาติประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย และดัชนีราคาน้ำมัน

ส่วนที่ 2 จะทำการวิเคราะห์ผลกระทบซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการบริโภค การลงทุน การนำเข้าและการส่งออกของแต่ละสาขาการผลิตต่อสาขาการผลิตอื่นๆ โดยผ่านตัว Leontief Inverse Matrix ในตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต เพื่อหาผลกระทบทางด้านมูลค่าผลผลิต พบว่า ถ้าราคาน้ำมันเบนซินเพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลต่อมูลค่าการผลิตของสาขาการขนส่งและสื่อสารมากที่สุด รองลงมาคือสาขาการค้า, ถ้าราคาน้ำมันดีเซลเพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตของสาขาการขนส่งและการสื่อสารมากที่สุด รองลงมาคือสาขาเกษตรกรรม, ถ้าราคาน้ำมันก๊าดเพิ่มขึ้น

1% จะส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตของสาขายาง เคมี และปิโตรเลียมมากที่สุด รองลงมาคือสาขาการค้า, ถ้าราคาก๊าซปิโตรเลียมเหลวเพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตของสาขาบริการมากที่สุด รองลงมาคือสาขาการค้า และถ้าราคาน้ำมันเตาเพิ่มขึ้นจากเดิม 1% จะส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตของสาขาสาธารณูปโภคมากที่สุด รองลงมาคือสาขาอาหาร โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นของแต่ละสาขาการผลิตดังกล่าวเกิดจากผลกระทบทั้งทางตรงซึ่งเป็นผลกระทบจากสาขาการผลิตของตนเองรวมทั้งผลกระทบทางอ้อมซึ่งเป็นผลกระทบจากสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกัน

ชนิดิจู พลอยล้อมแสง (2547) ศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันที่มีต่อระดับราคาสินค้าของภาคเศรษฐกิจและดัชนีราคาผู้บริโภค โดยใช้ข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต ของปี 2538 และปี 2541 มาประมาณค่าตัวแปรต่างๆในปี 2545 สำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบของการขึ้นราคาน้ำมันต่อระดับราคาสินค้าอื่น จะวิเคราะห์โดยใช้ความสัมพันธ์ของสมการด้านราคา ซึ่งเป็นส่วนกลับของสมการด้านปริมาณ และการวิเคราะห์หาผลกระทบต่อดัชนีราคาผู้บริโภคจะนำข้อมูลรายจ่ายเพื่อการบริโภคของเอกชนมาใช้เป็นตัวถ่วงน้ำหนักระดับราคาสินค้าและบริการที่เปลี่ยนแปลงไป พบว่า เมื่อกำหนดให้ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 จะทำให้ราคาสินค้าในสาขาการผลิตต่างๆ โดยแบ่งดังนี้ คือ (1) ผลกระทบทั้งหมด 5 อันดับแรก ได้แก่ สาขาการขนส่ง สาขาการทำเหมืองถ่านหิน สาขาการทำเหมืองแร่โลหะ สาขาการไฟฟ้าและการผลิตก๊าซ และสาขาประมง คิดเป็นร้อยละ 7.8417, 7.1303, 6.9173, 6.4862 และ 5.8964 ตามลำดับ (2) ผลกระทบทางตรง 5 อันดับแรก ได้แก่ สาขาประมง สาขาขนส่ง สาขาการทำเหมืองแร่โลหะ สาขาการทำเหมืองแร่โลหะ และสาขาการไฟฟ้าและการผลิตก๊าซ คิดเป็นร้อยละ 5.2059, 4.8487, 4.2898, 4.2257 และ 3.7482 ตามลำดับ (3) ผลกระทบทางอ้อม 5 อันดับแรก ได้แก่ สาขาการทำเหมืองถ่านหิน สาขาการขนส่ง สาขาการไฟฟ้าและการผลิตก๊าซ สาขาการผลิตซีเมนต์และผลิตภัณฑ์คอนกรีต และสาขาการทำเหมืองแร่โลหะ คิดเป็นร้อยละ 3.3966, 2.9930, 2.7380, 2.6363 และ 2.6275 ตามลำดับ สาขาบริการที่ได้รับผลกระทบมาก ได้แก่ สาขาขนส่ง สาขางานบริการ สาธารณะอื่นๆ และสาขาบริการด้านธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 7.8417, 2.8948 และ 1.8950 ตามลำดับ และผลกระทบต่อดัชนีราคาผู้บริโภคในสาขาการผลิต 5 อันดับแรก ได้แก่ สาขาการผลิตน้ำมันและโรงกลั่นปิโตรเลียม สาขาประมง สาขาผลิตภัณฑ์สิ่งทอ สาขาไฟฟ้าและการผลิตก๊าซ และสาขาการผลิตเคมีภัณฑ์อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 62.2696, 16.9390, 13.5006, 12.4545 และ 10.0595 ตามลำดับ สาขาบริการที่ได้รับผลกระทบมาก ได้แก่ สาขาการขนส่ง สาขากฎหมายและโรงแรม และสาขาบริการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 43.2803, 11.9124 และ 2.5833 ตามลำดับ สำหรับสาขาการผลิตที่ไม่เกิดผลกระทบต่อดัชนีราคาผู้บริโภค หรือถูกกระทบน้อย จะอยู่ในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน

สิริวรรณ สุคันธปรีย์ (2548) ศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของระบบเศรษฐกิจไทย โดยใช้วิธีโคอินทิเกรชันและเออร์เรอร์คอเรกชัน ตามวิธีการของ Johansen และ Juselius ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาสระหว่างไตรมาสแรกของปี พ.ศ.2536 ถึงไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ.2547 พบว่าตัวแปรทุกตัวที่ทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูล โดยวิธีการ Augmented Dickey-Fuller test มีความนิ่งที่อันดับความสัมพันธ์ของข้อมูลเดียวกันที่ $I(1)$ และมีความยาวของความล่าที่เหมาะสมเท่ากับ 1 ราคาน้ำมันมีความสัมพันธ์กับการลงทุนของภาคเอกชนมากที่สุด รองลงมาคือผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ การนำเข้าสินค้าและบริการ การบริโภคของภาคเอกชน อุปสงค์ของการถือเงิน ภาษี และอัตราดอกเบี้ย ตามลำดับ โดยเมื่อราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น 1 บาทต่อลิตร จะส่งผลทำให้การลงทุนของภาคเอกชนลดลง 119,928.9 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลง 54,478.8 ล้านบาท การนำเข้าสินค้าและบริการลดลง 52,389.2 ล้านบาท การบริโภคของภาคเอกชนลดลง 5,929.5 ล้านบาท อุปสงค์การถือเงินลดลง 1,366 ล้านบาท ภาษีที่รัฐเก็บได้ลดลง 627.5828 ล้านบาท และอัตราดอกเบี้ยลดลงร้อยละ 0.16968 นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาการปรับตัวในระยะสั้นเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวพบว่า ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคทุกตัวจะมีการปรับตัวในระยะสั้นเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว นั่นคือ ตัวแปรทุกตัวที่ศึกษามีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับราคาน้ำมัน

สุวัฒนา พิภูลณี (2548) ศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันต่อดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายเดือนระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2543 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2547 เพื่อนำไปวิเคราะห์โดยกะประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่าตัวแปรอิสระประกอบไปด้วย ราคาน้ำมันเตา ราคาน้ำมันเบนซิน ราคาน้ำมันดีเซล และตัวแปรตามคือดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจ ที่ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ ผลประกอบการ คำสั่งซื้อทั้งหมด การลงทุน การจ้างงาน ต้นทุนการประกอบการ(ผูกผัน) และการผลิต โดยการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันเบนซินและราคาน้ำมันดีเซลมีผลกระทบมากต่อดัชนีองค์ประกอบด้านต้นทุนการประกอบการ(ผูกผัน) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม เพราะผู้ประกอบการมีความกังวลในเรื่องต้นทุนที่สูงขึ้นตามราคาน้ำมันซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ดัชนีด้านต้นทุนการประกอบการ(ผูกผัน)อยู่ในระดับต่ำ ส่วนการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันเตามีผลกระทบมากต่อดัชนีองค์ประกอบด้านการผลิตและมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน เพราะผู้ประกอบการสามารถรับภาระที่เกิดจากต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสนับสนุนจากภาครัฐให้การผลิตในภาคอุตสาหกรรมให้ขยายตัวต่อไปได้จึงทำให้ดัชนีด้านการผลิตยังคงอยู่ในระดับที่ดี

ทัศนีย์พร วิศาลสุวรรณกร (2549) ศึกษาถึงผลกระทบของวิกฤตการณ์น้ำมันต่อสังคมไทย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ระหว่าง พ.ศ.2516-2543 โดยใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร ชั้นต้น ทั้งคำสั่งนายกรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา รวมทั้งเอกสารชั้นรอง ทั้งหนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ รวมทั้งข้อมูลออนไลน์ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์พบว่า การนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศในปริมาณสูงเพื่อตอบสนอง ความต้องการใช้ภายในประเทศที่กำลังพัฒนาในทุกด้าน ทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบจาก วิกฤตการณ์น้ำมันอย่างกว้างขวาง ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม ซึ่งต้องอาศัยน้ำมันเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต นอกจากนี้ยังส่ง ผลกระทบต่อสภาพสังคมด้วย เนื่องจากการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการใช้น้ำมันที่ฟุ่มเฟือยของ ประชาชนต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้มีการเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อประหยัดน้ำมัน มากขึ้น อีกทั้งยังเกิดการชุมนุมเรียกร้องในสังคมเพื่อให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่เกิดจากราคาน้ำมันที่สูงขึ้น และเป็นผลกระทบต่อเนื่องถึงการบริหารประเทศของรัฐบาลที่ต้องประสบปัญหาน้ำมันหลายด้าน จนขาดเสถียรภาพทางการเมือง

จันทร์ตรา ศรีสมวงศ์ และคณะ (2550) ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของชาวประมงพื้นบ้านต่อ การจัดการประมงภายใต้วิกฤตการณ์น้ำมัน: กรณีศึกษาชุมชนประมงจังหวัดสงขลาและจังหวัด พังงา โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกลุ่มตัวอย่างชาวประมงพื้นบ้าน จำนวน 69 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัญหาในด้านราคาน้ำมันเป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงเป็น อันดับหนึ่ง ภายหลังจากวิกฤตการณ์น้ำมัน กลุ่มตัวอย่างลดจำนวนวันทำการประมง (ร้อยละ 56.5) การ ทำประมงไกลฝั่งมากขึ้น (ร้อยละ 46.4) มีการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องบ่อยขึ้น (ร้อยละ 56.5) มีการ ลดค่าครองชีพของครอบครัว (ร้อยละ 40.6) ในขณะที่ชาวประมงบางรายออกไปทำประมงร่วมกัน สองในสามของกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 66.7) มีการรับรู้มาตรการของภาครัฐด้านน้ำมันและนโยบาย อื่นๆระดับต่ำ สองในสามของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามาตรการภาครัฐในการช่วยเหลือด้านน้ำมันยังไม่ เหมาะสม ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามาตรการด้านการจัดสรร โฉนดน้ำ และการอนุญาต แรงงานต่างด้าวเพื่อทำประมงไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเหมาะสม คือ การจดทะเบียนชาวประมง ผลการทดสอบพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับทราบ มาตรการของภาครัฐด้านน้ำมันและมาตรการภาครัฐอื่นๆกับความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของ การช่วยเหลือน้ำมันและมาตรการอื่นๆอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้นการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการดำเนินงานมาตรการและ กิจกรรมของรัฐจะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรร่วมภาครัฐและประชาชนต่อไป

ธนกร วุฒะวานิช (2550) ศึกษาถึงผลกระทบของราคาน้ำมันต่อต้นทุนรวมของผู้ประกอบการขนส่งรถบรรทุกตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของต้นทุนการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุกในแต่ละส่วน ที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันดีเซล แล้วนำไปสร้างสมการถดถอยเพื่อใช้ในการพยากรณ์ต้นทุนการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุกในแต่ละส่วนที่มาจากข้อกำหนดราคาน้ำมันดีเซลและสร้างแบบจำลองโดยการนำค่าที่พยากรณ์ได้จากสมการถดถอยมาเชื่อมโยงเข้ากับสมการต้นทุนรวมของการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุก พบว่าต้นทุนที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันดีเซล ได้แก่ ราคาขงรถ ราคาน้ำมันหล่อลื่น ค่าแรงขั้นต่ำ ราคาอะไหล่และวัสดุสิ้นเปลืองต่างๆที่เป็นส่วนประกอบของค่าบำรุงรักษาและซ่อมแซม นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนต่างๆตลอดจนต้นทุนรวมของการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุกเมื่อราคาน้ำมันดีเซลเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ทำให้ผู้ประกอบการทราบถึงต้นทุนการดำเนินงานที่แท้จริงและต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานะที่ราคาน้ำมันดีเซลผันผวนได้

ชยุตม์ วัฒนา (2551) ศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันที่มีต่อสาขาเกษตรของประเทศไทย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นการศึกษาผลกระทบโดยใช้เมตริกซ์บัญชีสังคมของประเทศไทย ปีพ.ศ.2541 มาเป็นมาตรฐานข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบผ่านแบบจำลองราคา และส่วนที่สองเป็นการศึกษาผลกระทบโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรถึงผลกระทบที่ได้รับ ทั้งด้านต้นทุนการผลิต ค่าครองชีพ รวมถึงทัศนคติที่มีต่อพลังงานทางเลือก พบว่าการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันส่งผลกระทบต่อระดับราคาของสาขาการผลิตทุกสาขา โดยสาขาการผลิตที่ได้รับผลกระทบสูงสุด ได้แก่ สาขาการบริการทางการเกษตร รองลงมาคือ สาขาประมง ส่วนราคาสินค้าของสาขาการผลิตพืช สินค้าเกษตรแปรรูปอยู่ในอันดับรองลงมา และราคาสินค้าของสาขาปศุสัตว์จะมีการปรับตัวสูงขึ้นในอันดับสุดท้าย ส่วนผลกระทบที่ภาคสถาบันได้รับคือ การใช้จ่ายในครัวเรือนเกษตร การใช้จ่ายในการลงทุนของหน่วยธุรกิจ และการใช้จ่ายของรัฐบาลลดลง และจากผลการสัมภาษณ์พบว่า ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้น โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตด้านน้ำมันเชื้อเพลิงได้ เนื่องจากปริมาณการผลิตพลังงานทางเลือกและสถานีบริการยังไม่แพร่หลาย ประกอบกับความไม่มั่นใจในคุณภาพของพลังงานทางเลือก นอกจากนี้ยังพบว่าค่าครองชีพในปัจจุบันสูงขึ้น เนื่องจากราคาสินค้าในตลาดสูงขึ้น อันเป็นผลมาจากการปรับตัวสูงขึ้นของราคาน้ำมัน

นรุตม์ สุขประเสริฐ (2551) ศึกษาถึงผลกระทบของราคาน้ำมันต่อภาวะเงินเฟ้อและการลงทุนภาคเอกชน ศึกษาโดยการเก็บข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาส ในช่วงไตรมาสแรกในปี พ.ศ.2541

ถึงไตรมาสที่ 4 ปีพ.ศ.2550 ใช้วิธีการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณด้วยสมการถดถอยเชิงซ้อน ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเงินเฟ้อโดยตรงประมาณร้อยละ 0.01 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ขณะที่การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันมีผลต่อการลงทุนภาคเอกชนโดยทางอ้อม ประมาณร้อยละ 0.03 และความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงอัตราค่าจ้างมีผลทำให้เงินเฟ้อเปลี่ยนแปลงมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงิน รายได้ประชาชาติ และราคาน้ำมันตามลำดับ ขณะที่การเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อมีผลต่อการลงทุนภาคเอกชนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ก่อสร้างที่ได้รับอนุญาต และปริมาณแรงงานสมัครใหม่ในระบบ ตามลำดับ

วรรณธิดา มุณี (2552) ศึกษาถึงผลกระทบของราคาน้ำมันต่อการเจริญเติบโตภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปีพ.ศ.2540 ถึงไตรมาสที่ 4 ปีพ.ศ.2551 แล้วประมาณค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่าราคาน้ำมันและดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมสามารถอธิบายการเจริญเติบโตภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ซึ่งราคาน้ำมันมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้าม ดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน ส่วนอัตราการใช้จ่ายการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมสามารถอธิบายการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน

1.3 กรอบแนวคิดและแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

1) **ระดับมหภาค (Macro Level)** ใช้แบบจำลองในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานของธุรกิจประมงในจังหวัดสมุทรสงครามกับปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่ออุปทาน ในรูปของการใช้ความยืดหยุ่น ซึ่งแบบจำลองที่ใช้คือ

$$\ln Q = \beta_0 + \beta_1 \ln P + \beta_2 \ln OP + \beta_3 \ln W + \beta_4 \ln R + \varepsilon$$

โดยที่	Q	=	จำนวนผู้ประกอบการธุรกิจประมงรายปี
	P	=	ราคาปลาทุสดเฉลี่ยต่อปี
	OP	=	ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ยต่อปี
	W	=	ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยในภาคประมงต่อปี

R = อัตราดอกเบี้ยเงินกู้โดยเฉลี่ยต่อปี

2) **ระดับจุลภาค (Micro Level)** ใช้การเก็บแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นและแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ฯลฯ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจประมง ได้แก่ จำนวนแรงงานที่ใช้ ระดับการศึกษาของแรงงานส่วนใหญ่ ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจประมง ฯลฯ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมัน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันส่งผลต่อต้นทุนมากหรือไม่ การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันส่งผลต่อความมั่นคงของอาชีพประมงหรือไม่ ฯลฯ

ส่วนที่ 4 แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมัน ได้แก่ ลดจำนวนแรงงาน ลดจำนวนการออกเรือ กู้ยืมเงิน ทำประมงใกล้ฝั่งมากขึ้น เปลี่ยนน้ำมันเครื่องบ่อยมากขึ้น ฯลฯ

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการการช่วยเหลือของภาครัฐเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมัน ได้แก่ โครงการน้ำมันเขียว โครงการสหกรณ์การประมง โครงการติดใบเรือให้แก่เรือขนาดเล็ก ฯลฯ

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดและแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

